

تفسیر قانون اساسی

مؤلف:

جمعی از نویسندگان

به اهتمام:

پژوهشکده شورای نگهبان

سرشناسنامه: سلیمانی درچه، محمد، ۱۳۶۷ - گردآورنده

عنوان قراردادی: ایران. قانون اساسی (جمهوری اسلامی)، (Iran. Qanun assasi (Jomhuri Eslami)
عنوان و نام پدیدآور: تفسیر قانون اساسی / گردآورنده محمد سلیمانی درچه؛ به اهتمام پژوهشکده شورای نگهبان..
مشخصات نشر: تهران: شورای نگهبان، پژوهشکده شورای نگهبان، ۱۴۰۳.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۵۰۶۸-۰۷-۰

وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: قانون اساسی -- ایران -- تفسیر و استنباط

Constitutions -- Iran -- Interpretation and construction

ایران -- قانون اساسی (جمهوری اسلامی) -- تفسیر و استنباط

Constitutions -- Iran (Islamic Republic) -- Interpretation and construction

شناسه افزوده: شورای نگهبان. پژوهشکده شورای نگهبان

رده‌بندی دیویی: ۳۴۲/۵۵۰۲۳

رده‌بندی کنگره: KMH۲۰۷۰

شماره کتابشناسی ملی: ۹۸۵۵۹۷۳

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا

تفسیر قانون اساسی

مؤلف: جمعی از نویسندگان

گردآورنده: محمد سلیمانی درچه

صفحه آرا: امین مددی

ناظر فنی: سیدمحمد رضا سیدعلی‌خانی

ناشر: پژوهشکده شورای نگهبان

چاپ اول: پاییز ۱۴۰۳ - تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

شابک دوره: ۹۷۸-۶۲۲-۵۰۶۸-۰۷-۰

شابک تک جلدی: ۹۷۸-۶۲۲-۵۰۶۸-۱۰-۰

قیمت: ۱۰۰ هزار تومان

آدرس: تهران، خیابان شهید بهشتی، خیابان سرافراز، کوچه پنجم، پلاک ۱۱

فهرست مطالب

- جایگاه و نقش مبانی نظام حقوقی در تفسیر اصول قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران..... ۱
- محمد بهادری جهرمی، محمدرضا اصغری شورستانی
- ضابطه‌مندی فهم، تطبیق و تفسیر قانون اساسی با تأکید بر ذیل اصل چهارم قانون اساسی..... ۳۱
- فیروز اصلانی، رضا محمدی، اکبر طالبکی
- جایگاه حقوقی تفسیر رسمی قانون اساسی در مقایسه با متن قانون اساسی با تأکید بر نظام حقوقی ایران..... ۵۷
- محمد بهادری جهرمی
- رویکردهای تفسیر قانون اساسی؛ با نگاهی به نظریات شورای نگهبان..... ۷۹
- حسین خلف‌رضایی
- رویکرد منشأگرایی در تفسیر قانون اساسی و آثار آن در رویه‌ی شورای نگهبان..... ۱۰۱
- ابراهیم موسی‌زاده، مصطفی منصوریان
- رهیافت مؤلف‌گرا در تفسیر قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران..... ۱۲۱
- سجاد افشار
- غایت‌گرایی مفسر قانون اساسی در پرتو اصل حاکمیت شرع..... ۱۴۳
- محمدرضا اصغری شورستانی، حمید فعلی
- نقش مقدمه‌ی قانون اساسی در تفسیر اصول و شناخت اهداف و رسالتهای قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران..... ۱۶۹
- عباس کعبی، محمدرضا اصغری شورستانی، امیرحسین اصل‌زعیم
- رویکرد تفسیری شورای نگهبان به قانون اساسی در دوره‌ی نخست فعالیت..... ۱۸۷
- حامد نیکونهاد، محمدرضا اصغری شورستانی، حسین آیینه‌نگینی

مقدمه

هنجارهای حقوقی در زمره‌ی مهم‌ترین اجزای یک نظام حقوقی هستند و تفسیر قانون اساسی یکی از این هنجارهای حقوقی است. منظور از تفسیر قانون اساسی، تأسیسی حقوقی است برای رفع اشکالاتی که در مقام فهم و اجرای قانون اساسی به واسطه‌ی نقص، ابهام، اجمال یا تعارض نصوص این قانون رخ می‌نماید و موجب می‌شود حکم قانون اساسی یا دایره‌ی شمول مصداقی یک حکم، روشن نباشد. این نوع از تفسیر قانون اساسی که توسط مرجع مشخصی که در قانون اساسی تعیین شده، ارائه می‌شود، با تفسیر اجرایی قانون اساسی متفاوت است.

دقت در مفهوم و کارکرد تفسیر رسمی قانون اساسی مبین ماهیت هنجاری آن است. تفسیر رسمی قانون اساسی بیان دقیق و روشن مفاد قانون اساسی در جایی است که قانون فاقد وضوح کافی است. هنگامی که مدلول هنجارهای مندرج در قانون به دلایلی از جمله ابهام، اجمال یا تعارض، مبهم جلوه می‌کند، تفسیر رسمی، آن هنجار را تبیین می‌کند. به عبارت دیگر، مدلول رسمی قانون اساسی به واسطه‌ی تفسیر بیان می‌شود و هنجار حقوقی چیزی است که تفسیر به آن حکم می‌کند. حتی براساس برخی دیدگاه‌های مفسر محور و غیرمنشأگرا، هنجار معتبر، از طریق تفسیر ترسیم می‌شود نه تبیین. برخی نیز پا را فراتر گذاشته و مدعی شده‌اند تفسیر ابزاری برای توسعه‌ی قانون، تغییر و اصلاح آن است. از آن‌جا که ماهیت قانون ماهیتی هنجاری است، این ماهیت به تفسیر رسمی قانون اساسی که بازگوکننده‌ی هنجار معتبر حقوقی است نیز تسری می‌یابد. این ویژگی در مواردی که قانون اساسی نه به واسطه‌ی ابهام و اجمال و تعارض بلکه به واسطه‌ی سکوت تفسیر شده است، وضوح بیشتری دارد.

این اثر شامل مجموعه مقالاتی در زمینه مبانی، اصول و روش‌های تفسیر قانون اساسی است که پیش از این در شماره‌های مختلف فصلنامه دانش حقوق عمومی توسط پژوهشکده شورای نگهبان گردآوری و منتشر شده است و اینک پس از تجمیع موضوعی و تدوین در قالب یک اثر علمی منسجم به دانشجویان، پژوهشگران و صاحب نظران حقوق عمومی ارائه می‌شود.

در این اثر به موضوعاتی از جمله مبانی نظام حقوقی و تأثیر آن در تفسیر قانون اساسی، رویکردهای مختلف تفسیر قانون اساسی، نقش مقدمه قانون اساسی در شناخت اهداف و رسالت‌های قانون اساسی، ضابطه‌مندی فهم و تفسیر قانون اساسی، مقایسه جایگاه تفسیر رسمی و متن قانون اساسی و ... پرداخته شده است.

مطالعه این اثر به دانشجویان و پژوهشگران حقوق و علوم سیاسی کمک می‌کند تا ضمن تسلط نسبت به اهداف، رسالت‌ها و اصول قانون اساسی و مبانی فکری نظام جمهوری اسلامی ایران، شناخت جامعی نسبت به رویکردهای مختلف تفسیری پیدا کرده و جایگاه و نقش شورای نگهبان در تفسیر قانون اساسی را درک نمایند و از این منبع در تقویت پایه‌های نظری برای پژوهش‌های تخصصی و پایان‌نامه‌ها استفاده کنند.

لازم به ذکر است مطالب بیان شده در مقالات لزوماً بیانگر نظرات پژوهشکده شورای نگهبان نبوده و صرفاً ایده و نظرات نگارندگان آنها می‌باشد.

پژوهشکده شورای نگهبان

پاییز ۱۴۰۳